

Domača vzgoja.

Piše **Jakob Dimnik.**

(Dalje.)

O ubogi, nesrečni in usmiljenja vredni stariši! Če imate obilno posvetnega premoženja, vendar vas zaradi tega nihče ne zavida, ako pa imate popačene, slabo vzgojene otroke! Gotovo ne poznate srečnih občutkov revnega dninarja, čigar otroci delajo mu na tujem z lepim obnašanjem in s pridnostjo čast in veselje! Vi ne veste, kako dobro dé starišem, če tuji ljudje njihove otroke hvalijo!

Poglejmo si pa slabo vzgojenega otroka v ugodnem slučaju. Starišem se je posrečilo namreč, da so sina spravili k tujim ljudem, koji mu iz posebnih vzrokov mnogo napak pregledajo, tako, da otrok ne pogrésa svojih starišev, posebno ne matere. Toliko bolj dolg čas je pa materi po sinu. Komaj par dni je z doma, užé prinese mu na skrivnem povitnic, pečenke in sevéda tudi denar potisne mu v roko. Deček, ki živi znabiti v kakem mestu, premišluje, kaj si bode kupil, ali kako zapravil denar, o kojem nihče drugi ne vé, kakor on in mati njegova. Da bi pametno porabil denar, o tem še misliti ni, saj ko mu poide, mu mati gotovo drugega na skrivnem prinese. Ko je bil še bolj majhen, zapravljal je denar po sladčičarnah; ko je pa nekoliko odrasel, začel je zahajati v gostilne, kavarne, gledišča, plesišča in — — —, pa ne na teden samo enkrat, ampak skoraj vsaki večer. To stane sevéda mnogo denarja in kolikor starejši je postajal, toliko več je potreboval — toliko večja je bila njegova poželjivost do raznih zabav. Kako nesrečnega čutil se je, če je moral kak večer zaradi pomanjkanja denarja domá biti. Kako rad bi šel na plesno veselico, kako so se mu sline cedile po penecem vinu in kako vtripalo mu je srce po krasnih natakarciah in drugih gospodičinah, s kojimi bi se lahko zabaval, ako bi imel denar! In konec na ta način pregnanega večera — — ! O tem prepričaš se lahko sam, blagi čitatelj, ako storiš korak v razupite kavarne in v slabe hiše, kakeršnih se po večjih mestih ne manjka. V teh prostorih izgublajo se slabo vzgojeni sinovi z razuzdanimi ženskami ter zapravljajo denar, kojega jim je mati znabiti na skrivnem v roko potisnila.

Ali se smemo čuditi, če tak mlad mož v denarni zadregi seže po tujem denarji, ako ima priliko! Poželjivost njegova po raznih zabavah je tako velika, da je ne more nič več brzdati. Le berite časopise in skoraj slehrni dan bodete brali o kakem velikem izneverjenji, tatvini, o raznih obsodbah, samomorih i. t. d., in vse to izvira iz slabe vzgoje v mladosti; le redkokedaj je temu zapeljivost vzrok; pravimo le redkokedaj, kajti dobro vzgojen človek se zna iz ljubezni in spoštovanja do starišev zapeljivcem zoperstavljati.

Še jedenkrat pokladamo starišem prav toplo na srce, da svoje otroke užé v nežni mladosti — ko otrok še govoriti ne zná — varujejo poželjivosti. Otrok se mora užé zgodaj vaditi na red, zadovoljnost, delavnost — in varičnost. Dasi smo užé dovolj povedali, kako je treba z majhnim otrokom ravnati, zdi se nam ta zadeva toli važna, da podamo slovenskim starišem še jedenkrat natančen dnevni red, ki pové, kako je treba n. pr. šestletnega otroka vzgojevati:

Ob 7. uri zjutraj mora vstati ter se s početka s pomočjo matere ali varuhinje, pozneje pa popolnoma sam obleči. S početka gré sevéda vse to nerodno in počasi izpod rok, pa — potrpeti je treba; kmalu bode začel otrok sam ob 7. uri vstajati in se sam oblačiti. Kako veselje je to, ako otrok sam vstane, se sam obleče in pride potem starišem „dobro jutro“ voščiti! Šestletni otrok se mora — sevéda pod nadzorstvom kakega odraslega človeka — poskušati tudi sam umivati. Tudi to s početka ni tako lahko, a potrpeti je treba zopet nekaj tednov, da otrok tudi v tem postane spreten.

Ko je voščil starišem „dobro jutro“ ter odmolil svojo jutranjo molitvico, naj zajutrukuje. Otroka treba je tudi navaditi, da pred vsakim obedom za stariše in za-se pristavi stole k mizi, po obedu pa jih zopet nazaj na odločen prostor postavi; sam mora sestiti zadnji k mizi, in na zadnji prostor in od vsake jedi naj dobí zadnji, sevéda toliko, kolikor potrebuje; če je pa še lačen, mora še prositi in se potem lepo zahvaliti. Na prošnjo in zahvalo moramo posebno strogo in dosledno paziti.

Stole bi sevéda dekla prav lahko in še bolj hitro k mizi in od mize postavila in marsikatera mati si tudi misli, zakaj bi neki njeni ljubček opravljaj taka dela, koja dekla lahko stori? Draga mati! Otroku sevéda ni treba poselskih del opravljati, storiti pa mora to radi tega, da se užé zgodaj navadi na delo; ni pa treba misliti, da je to malovažna stvar, kajti v vzgoji naših otrok ni nič malovažnega.

Po zajutruku naj gre otrok v šolo, a poprej se pa mora posloviti pri stariših. Pri slovesu ga moramo opomniti, da mora hoditi mirno svojo pot, da se mora ogibati slabih tovarišev in pozdravljati vse predstojnike in znance. Ako dobí otrok v šolo tudi znabiti kos kruha s sabo, ne, zoper to ne rečemo ničesar, vendar je pa bolje, če v šoli nič ne jé; imel bode pa zato opoludne domá večjo slast do jedi, in kosilo mu bode bolje teknilo.

Nikdar pa ne smemo dajati otrokom $\frac{1}{2}$ ure ali 1 uro pred kosilom kruha ali kaj drugega; to je popolnoma napačno; otrok naj se učí, da je eno uro lačen; to je prav malo pomanjkanja.

Umeje se skoraj samo ob sebi, da molitev pred jedjo in po jedi ne smé nikdar izostati.

Po kosilu in popoludne po šoli naj bode otrok prost, da se lahko igra na prostem zraku, če je ugodno vreme; navaditi ga pa moramo, kako naj se igra in prav je, če se včasih tudi sami ž njim igramo.

Ako je dobil otrok v šoli naloge za dom, mora iste sam zvršiti; stariši mu pri tem nikdar ne smejo pomagati. Več o tem povedali smo užé spredaj pri oddelku: „domače naloge“.

Ob osmi uri zvečer mora biti otrok užé v postelji; zato mora užé pred osmo uro večerjati in opraviti večerno molitev. V tem oziru moramo biti posebno vztrajni in to po zimi in po letu.

Rekli smo zgoraj, da se mora otrok navaditi sam oblačiti; istotako se mora navaditi, tudi sam slačiti in potem obleko na odločen prostor zložiti.

Vsako delo, koje otrok lahko sam zvrší, mora sam zvršiti; streči in pomagati mu ne smemo.

Dva vzgleda: Sedemletna Marijca prosi svojo mater za višnjevi trak, s kojim se je maloprej igrala. Mati pravi: „Trak je spravljén v predalniku v spalni sobi; pojdi ponj!“ Deklica ga gre iskat in čez par minut pride nazaj z izgovorom, da ga ne more najti. Mati pa prav dobro vé, da je trak tam, kakor je ji povedala; zato ji reče, da je površno iskala ter jo zapodí še jedenkrat iskat. Otrok bi zdaj znabiti utegnil reči, da ne mara več za trak, samo, da bi ga ne bilo treba iskati, a mati pa pristavi k povelju tudi še to-le: „Jaz bi sama rada trak videla, le prinesi ga!“ in to se mora točno zvršiti.

Mali Matiček bi rad imel zopet svojega lesenega konja, s kojim se je užé večkrat igral. Mati mu pravi: „Konj je pod streho na desni strani pri vhodu; pojdi gori in poišči ga, dekla te bode pa spremila“. Matiček gre takoj v podstrešje in dekla pa za njim, da ne pade. Pod streho išče sam toliko časa konja, da ga najde in potem ga prinese zopet doli, dekla ga pa spremlja.

Kakor smo otrokov dnevni red načrtali, prav tako tudi ta dva vzgleda in mislimo, da taka vzgoja ni prestroga, — ni prenapeta,

Premen za otroke je v življenji dovolj. Zdaj pridejo k starišem prijatelji, zdaj stari stariši, zdaj botre in tete, koji ne prinesó otrokom samo mnogo igrač, ampak se čestokrat tudi prav po otročje ž njimi igrajo.

Poželjivost se pri otrocih pokaže najprvo pri jedi in pijači. Čisto naravno je sevéda, da morajo dobiti vsaki dan potrebno hrano, a ljubezen starišev do otrok napravi pa v tej zadevi mnogo napak. Ker je otrok znabiti zeló slaboten, ga stariši silijo, da mora prav mnogo jesti; ne pomislijo pa, da nezmerno uživanje jedí več škoduje, kakor koristi in da je otrok brž ko ne prav radi tega tako slabih lic, ker ga preveč silijo z jedjo in pijačo. Nekaj pa vender s tem dosežejo; otrokov mali želodec navadi se polagoma jedí tudi brez lakote, torej brez potrebe vzprejemati in radi tega postane nezmerno uživanje jedí stara navada; radi tega postane otrok nezadovoljen, če le toliko jé, kolikor potrebuje za svoj telesni razvoj, ampak hoče imeti vedno nabasan želodec.

Nezmerno uživanje jedí in pijače je poželjivost, koje otrok prvotno ni poznal, postala mu je pa zdaj užé nekaka potreba. Zdravniško je dokazano, da mnogi ljudje več jedó, kakor potrebujejo. Otroci se pri jedi navadno ne zdržujejo in prav radi več zahtevajo, kakor potrebujejo. Poseben vzrok je užé, če otrok malo jé; navadno izvira to iz telesne slabosti ali pa duševne razburjenosti; v obeh slučajih je pa nezmerno uživanje jedí in pijače škodljivo. Nikdar ni treba siliti otroka jesti, če pravi, da je sit. Ako gre slučajno znabiti jedenkrat še nekoliko lačen od mize, to prav nič ne škoduje, ampak več koristi, kakor, ako bi šel s prenabasanim želodcem od mize. Stari pregovor, ki pravi, da moramo takrat nehati jesti, kadar nam najbolj diši, je prav resničen. Otrok, ki je v svoje igre ali delo tako zamišljen, da pozabi na jed in pijačo, je več vreden, kakor tisti, ki misli vedno na jed in komaj čaka, da sede k mizi.

Pa ne samo to, da otroci preradi postanejo nezmerni v jedi in pijači, ampak nekateri stariši jih učé tudi razločevati jedí in pijače po okusu, da vedó, kaj je bolje ali slabeje, dočim se preradi in prezgodaj sami od sebe naučé, jedí izbirati. Nekateri stariši mislijo, da mora otrok vse jesti, kar pride na mizo in v veliko nesrečo otrok še najprvo; taki stariši mislijo, da je to kaka pregreha, če sami boljše jedí uživajo, otrokom pa dajó bolj navadno hrano; če otrok neče jesti, hvalijo jedí, kakor vedó in znajo in otroku vcepi se pa na ta način poželjivost do dobrih jedí in pijač prav metodično, in potem se pa čudijo, kako je to, da njihov otrok sladkarije kupuje in tudi včasih domá denar krade. Tega, kar ne morejo umeti, ker so vender, sevéda po njihovem mnenji, otroka vedno k dobremu napeljevali. Da bi bili pa sami temu krivi, tega nikakor ne verjamejo, kajti ljubezen do otrok naredí take stariše gluhe in slepe.

Ni treba misliti, da bi bila kaka pregreha, če otroci ne dobé od vsake jedí, koje uživajo stariši, kajti vsaka jed, ki je neškodljiva in še celó zdrava odraslim ljudem, ni vselej otrokom dobra, in gledé pravnosti otrok je še celó zeló dobro, ako vidijo, da imata oče in mati pri mizi kaj boljšega. Najbolj navadna in priprosta jed je otrokom najbolj tečna in zdrava, posebno če je začimbena z lakoto, vled česar se marsikateri otrok odvadi tudi sladkarij.

(Dalje prih.)

Svitoslav i Danica.

XXX. 1877. V pričujočem letniku so pesmi kolikor že njegove: Pomagaj nam Marija! poslovenjena str. 13 v 7 kiticah p. „V življenja teži, v hudi sili, — Če vsako upanje je preč, — Če se nobeden te ne usmili, — Ne verješ že v molitev več; — O moli véрно, ti kristjan: Marija, ti pomagaj nam! itd.“ — Sv. Ciril in Metod (str.